

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА 2007 – 2013 г.“
www.ope.moew.government.bg

Решения за
по-добър живот

Договор № УР-051/29. 01. 2014 г. с предмет: „Разработване на ПУ на НП „Пирин“ за периода 2014 – 2023 г.“
Проект № DIR–5113325-3-91 „Устойчиво управление на НП „Пирин“ и Р „Тисата“ от ОП „Околна среда 2007-2013 г.“

**МАТЕРИАЛИ РАБОТНА СРЕЩА ЗА ОБСЪЖДАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ
РАЗДЕЛ " БИОЛОГИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА " (Т.1.12-1.15) - ВТОРИ МОДУЛ
27-28.10.2014 Г., ГР. РАЗЛОГ
ПО ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА НАЦИОНАЛЕН ПАРК ПИРИН ЗА ПЕРИОД
2014-2023 ГОДИНА**

1.15. ФАУНА

1.15.3. Земноводни и влечуги

1.15.3.1. Преглед на досегашните проучвания

С изключение на Плана за Управление от 2004 година (Димитрова и кол. 2004), за територията на Парка доскоро липсваха цялостни проучвания на херпетофауната. Това според нас се дължи на сравнително ниското разнообразие при тази група, обусловено от характера на разглежданата територия - типичен планински район със съответния му климат, който е лимитиращ фактор за голяма част от земноводните и влечугите в страната.

Детайлни проучвания на четири вида са извършени в периода 2011 - 2012 г. по проект "Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I" (Наумов 2013а, Наумов 2013б, Наумов 2013в, Цанков 2013). От останалите публикации по-голямата част са свързани със зоогеографски бележки, цитиращи отделни (нови) находища на определени видове (Бешков 1961, Бешков и кол. 1967, Буреш и Цонков 1933, Буреш и Цонков 1934, Буреш и Цонков 1941, Буреш и Цонков 1942, Naumov 2005, Westerström 2005). За целите на Плана това са най-важните източници на информация, особено когато се отнасят до посочените в заданието видове. Друга част от източниците разглеждат херпетофауната в цялата страна и дават ценна информация по отношение екологията на отделните видове и изискванията им към средата (Бешков 2011, Бисерков 2007, Наумов и Станчев 2010). В интернет пространството съществуват редица неофициални източници, съдържащи еденични наблюдения, с посочени конкретни находища, на отделни видове. Макар и важен източник на информация, към тези наблюдения трябва да се подхожда внимателно, тъй като често са правени от любители - херпетолози и/или фотографи. Останалите източници на информация са с по-общ характер (Бешков 1984, Beron 1999, Beškov and Beron 1964, Petrov 2007) или са тясно специализирани в различни области на зоологията (Бешков 1966, Наумов и Лангуров 2009, Guillaume et al. 1997, Sharpilo et al. 2001), и не биха имали значение за изготвянето на настоящия План.

В периода април - септември 2014 г. са проведени интензивни теренни проучвания по Проект „Устойчиво управление на Национален парк „Пирин“ и резерват „Тисата“, Дейност № 1.1.8. „Дейности по опазване и поддържане популациите на южен гребенест тритон (*Triturus karelinii*)“ и Дейност № 1.1.9. „Дейности по опазване и поддържане популациите на жълтокоремна бумка (*Bombina variegata*)“. В рамките на тези дейности са събрани данни освен за двата целеви вида, и за всички останали представители на земноводните и влечугите.

1.15.3.2. Методи на проучване

Съгласно заданието, целевите видове от земноводните и влечугите, за които да се извърши детайлно картиране и инвентаризация и да се предложат мерки за опазване и управление на популациите на територията на НП „Пирин“, са както следва:

Земноводни	
1	<i>Salamandrasalamandra</i> Дъждовник
2	<i>Ranatemporaria</i> Планинскаводнажаба
3	<i>Bufoviridis</i> Зеленакраставажаба
4	<i>Bufo</i> Кафявакраставажаба
Влечуги	
5	<i>Lacerta vivipara</i> Живороденгушер
6	<i>Viperaberus</i> Усойница

На базата на литературните източници, както и на личен опит, бяха определени райони с подходящи местообитания за извършване на теренни проучвания за разпространението и верифициране местообитанията на целевите видове земноводни и влечуги.

Теренните проучвания бяха извършени в периода 13-15.05.2014 г. в района на Попина Лъка, 14-17.08.2014 г. в района на х. Бъндерица и х. Вихрен, и на 18.08.2014 г. в м. Кулиното. Осъществени бяха 8 дневни и 3 нощни трансекта в разнообразни хабитати.

Проучванията бяха извършени основно по маршрутния метод – с умерен ход изследователя оглежда терена от двете си страни. Специфични микрохабитати – напр. купчини камъни, клони, цепнатини на скали, локви и пр. бяха изследвани по-обстойно.

Нощните трансекти бяха извършвани с автомобил, по съществуващи пътища, вкл. такива без настилка. Този метод е ефективен единствено при земноводните. При придвижванията с автомобил в района бе следено и за мъртви животни по пътното платно.

Местоположението, дължината, времевия интервал и продължителността на трансектите бяха регистрирани с помощта на трек на GPS устройство. Всички наблюдения на видове земноводни и влечуги бяха регистрирани с помощта на точки с GPS устройството.

От наличните информационни източници, на базата на разнообразен картен материал, предимно топографски карти на Парка, бяха очертани полигони на находища на отделни видове земноводни и влечуги в ГИС среда. Центровете на тези полигони бяха възприети като находища на базата на литературни източници.

1.15.3.3. Резултати от проучвания

⇒ Целеви видове

Salamandrasalamandra

По време на теренните проучвания бяха направени 20 наблюдения на вида (някои - в прилежащата на Парка територия). Деветнайсет са в района на Попина Лъка, където са регистрирани 20 възрастни индивида от двата пола и 9 ларви, и едно наблюдение е в района на х. Вихрен, където са регистрирани 18 ларви. От обобщената информация за вида в границите на

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА 2007 – 2013 г.“
www.ope.moew.government.bg

Решения за
по-добър живот

Договор № УР-051/29. 01. 2014 г. с предмет: „Разработване на ПУ на НП „Пирин“ за периода 2014 – 2023 г.“
Проект № DIR-5113325-3-91 „Устойчиво управление на НП „Пирин“ и Р „Тисата“ от ОП „Околна среда 2007-2013 г.“

Парка може да се направи извода, че той е чест в по-ниските, гористи райони, и по-рядък във високата, безлесна част.

Rana temporaria

Вида е регистриран във всички изследвани райони - общо 45 наблюдения (вкл. 2 от друго проучване в Парка през 2012 г.), като са установени както възрастни индивиди, така също яйца, ларви и млади. От обобщената информация за вида в границите на Парка може да се направи извода, че той е чест и повсеместно разпространен.

Bufo bufo

Един женски екземпляр от вида е регистриран край х. Яне Сандански, в прилежащата на Парка територия. От обобщената информация за вида в границите на Парка може да се направи извода, че той е рядък и се среща инцидентно в по-ниските райони.

Bufo viridis

Възрастен екземпляр от вида е регистриран в гр. Банско, при друго проучване в района на Парка през 2012 г. По време на теренните проучвания, свързани с настоящия План за Управление, вида не е регистриран в границите на Парка. От обобщената информация за вида в границите на Парка може да се направи извода, че той е рядък и се среща инцидентно в антропогенни райони.

Zootoca (Lacerta) vivipara

Вида е регистриран (три наблюдения на 3 млади индивида) в района на х. Бъндерица и Вихрен. От обобщената информация за вида в границите на Парка може да се направи извода, че той се среща по-често във високата, безлесна част, но популациите му не са многобройни.

Vipera berus

Единственото наблюдение на вида по време на теренните проучвания е на мъртъв възрастен индивид на пътя под х. Бъндерица. Като цяло змиите са предпазливи и бързоподвижни животни, и регистрацията им на терен е невинаги успешна. Ето защо изводи за разпространението и относителна численост на усойницата не могат да се направят.

⇒ **Общ видов състав**

Съгласно Плана за управление на НП Пирин от 2004 г., на територията на Парка се срещат 8 вида земноводни и 11 вида влечуги. По-нови проучвания обогатиха херпетофауната на Парка с 2 нови вида - Южен гребенест тритон (*Triturus karelinii*) и Алпийски тритон (*Ichthyosaura alpestris*). Един вид влечуго - ивичестия гушер (*Lacerta trilineata*) според нас е погрешно включен като срещащ се в границите на Парка. Това е подчертано топлолюбив вид, срещащ се до 550 м н.в. Така общия видов състав на херпетофауната на Парка, според наличната до момента информация, възлиза на 20 вида - 10 вида земноводни и 10 вида влечуги, или 38% от видовото богатство на страната.

Земноводни		
	Разред CAUDATA	
	Семейство Salamandridae	
1	<i>Salamandra salamandra</i>	Дъждовник
2	<i>Triturus karelinii</i>	Южен гребенест тритон
3	<i>Ichthyosaura alpestris</i>	Алпийски тритон

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА 2007 – 2013 г.“
www.ope.moew.government.bg

Решения за
ПО-ДОБЪР ЖИВОТ

Договор № УР-051/29. 01. 2014 г. с предмет: „Разработване на ПУ на НП „Пирин“ за периода 2014 – 2023 г.“
Проект № DIR-5113325-3-91 „Устойчиво управление на НП „Пирин“ и Р „Тисата“ от ОП „Околна среда 2007-2013 г.“

	Разред ANURA	
	Семейство Bombinatoridae	
4	<i>Bombina variegata</i>	Жълтокоремна бумка
	Семейство Bufonidae	
5	<i>Bufo viridis</i>	Зелена крастава жаба
6	<i>Bufo bufo</i>	Кафява крастава жаба
	Семейство Hylidae	
7	<i>Hyla arborea</i>	Дървесница
	Семейство Ranidae	
8	<i>Rana dalmatina</i>	Горска жаба
9	<i>Rana temporaria</i>	Планинска жаба
10	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Голяма водна жаба
Влечуги		
	Разред TESTUDINES	
	Семейство Testudinidae	
1	<i>Testudo hermanni</i>	Шипоопашата костенурка
	Разред SQUAMATA	
	Семейство Anguidae	
2	<i>Anguis fragilis</i>	Слепок
	Семейство Lacertidae	
3	<i>Lacerta agilis</i>	Ливаден гушер
4	<i>Lacerta viridis</i>	Зелен гушер
5	<i>Podarcis erhardii</i>	Македонски гушер
6	<i>Podarcis muralis</i>	Стенен гушер
7	<i>Zootoca vivipara</i>	Живороден гушер
	Семейство Colubridae	
8	<i>Coronella austriaca</i>	Медянка
9	<i>Natrix natrix</i>	Обикновена водна змия
	Семейство Viperidae	
10	<i>Vipera berus</i>	Усойница

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА 2007 – 2013 г.“
www.ope.moew.government.bg

Решения за
по-добър живот

Договор № УР-051/29. 01. 2014 г. с предмет: „Разработване на ПУ на НП „Пирин“ за периода 2014 – 2023 г.“
Проект № DIR-5113325-3-91 „Устойчиво управление на НП „Пирин“ и Р „Тисата“ от ОП „Околна среда 2007-2013 г.“

⇒ Консервационен статус

	<i>Species</i>	Прил. 2	Прил. 3	ЧКБ	92/43	BERN	CITES	IUCN
1	<i>Salamandra salamandra</i>	-	+	-	-	III	-	LC
2	<i>Triturus karelinii</i>	+	+	-	II,IV	II	-	LC
3	<i>Ichthyosaura alpestris</i>	-	+	VU	-	III	-	LC
4	<i>Bombina variegata</i>	+	+	-	II,IV	II	-	LC
5	<i>Bufo viridis</i>	-	+	-	IV	II	-	LC
6	<i>Bufo bufo</i>	-	+	-	-	III	-	LC
7	<i>Hyla arborea</i>	-	+	-	IV	II	-	LC
8	<i>Rana dalmatina</i>	-	-	-	IV	II	-	LC
9	<i>Rana temporaria</i>	-	-	-	-	III	-	LC
10	<i>Pelophylax ridibundus</i>	-	-	-	-	III	-	LC
11	<i>Testudo hermanni</i>	+	+	EN	II,IV	II	II	NT
12	<i>Anguis fragilis</i>	-	+	-	-	III	-	NE
13	<i>Lacerta agilis</i>	-	+	-	IV	II	-	LC
14	<i>Lacerta viridis</i>	-	+	-	IV	II	-	LC
15	<i>Podarcis erhardii</i>	-	+	-	IV	II	-	LC
16	<i>Podarcis muralis</i>	-	+	-	IV	II	-	LC
17	<i>Zootoca vivipara</i>	-	+	-	-	III	-	LC
18	<i>Coronella austriaca</i>	-	+	-	IV	II	-	NE
19	<i>Natrix natrix</i>	-	-	-	-	III	-	LC
20	<i>Vipera berus</i>	-	-	-	-	III	-	NE

Легенда:

Прил. 2 (Приложение 2 на ЗБР): Видове, за защитата на които се обявяват защитени зони за опазване на местообитанията им.

Прил. 3 (Приложение 3 на ЗБР): Видове, защитени на територията на цялата страна.

ЧКБ – Червена книга на България. Том 2 Животни. 2011 г.

Категории: VU (уязвим), EN (застрашен).

92/43 – Директива 92/43 на Съвета на ЕИО от 21.05.1992 за опазване на естествените хабитати и дивата фауна и флора.

Анекс II: Животински и растителни видове от интерес за общността, чието опазване изисква определяне на защитени територии.

Анекс IV: Животински и растителни видове от интерес за общността, които се нуждаят от строга защита.

BERN – Бернска Конвенция (Конвенция за опазване на европейската дива природа и естествените хабитати)

Приложение II: Строго защитени животински видове.

Приложение III: Защитени животински видове.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ ФОНД ЗА
РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„ОКОЛНА СРЕДА 2007 – 2013 г.“
www.ope.moew.government.bg

Решения за
по-добър живот

Договор № УР-051/29. 01. 2014 г. с предмет: „Разработване на ПУ на НП „Пирин“ за периода 2014 – 2023 г.“
Проект № DIR-5113325-3-91 „Устойчиво управление на НП „Пирин“ и Р „Тисата“ от ОП „Околна среда 2007-2013 г.“

CITES – Конвенция за международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора.

Приложение II: Видове, които не са пряко застрашени от изчезване, но търговията с тях трябва да се контролира с оглед избягване на използване, несъвместимо с оцеляването им.

IUCN – Международен съюз за опазване на природата и природните ресурси.

Категории: NT (near threatened – таксони, които вероятно ще бъдат застрашени в близко бъдеще); LC (least concern – широко разпространени таксони, чието оцеляване не е сериозно застрашено нито в момента, нито в близко бъдеще); NE (not evaluated – таксони, които не са оценени).

С най-висок консервационен статус са шипоопашатата костенурка (*Testudo hermanni*) и алпийския тритон (*Ichthyosaura alpestris*), които са включени в Червената Книга на България. шипоопашатата костенурка, както и южния гребенест тритон (*Triturus karelinii*) и жълтокоремната бумка (*Bombina variegata*) са включени в Приложение 2 на ЗБР, респективно Приложение II на Директива 92/43 на Съвета на ЕИО от 21.05.1992 за опазване на естествените хабитати и дивата фауна и флора. Шипоопашатата костенурка е и единствения вид, включен в CITES, и класифициран като почти застрашен от IUCN. Почти всички останали видове са с по-нисък консервационен статус, като са защитени по нашето и/или международното законодателство.

⇒ Реликти и ендемити

С установяването на алпийския тритон в границите на Парка, глациалните реликти се увеличават на 4: алпийски тритон (*Ichthyosaura alpestris*), планинска жаба (*Rana temporaria*), живороден гушер (*Lacerta vivipara*) и усойница (*Vipera berus*). Според литературните данни, в границите на Парка се среща подвид на македонския гушер - *Podarcis erhardii riveti*, който е балкански ендемит.

⇒ Заплахи

Заплаха за земноводните и влечугите в Парка е трафика на превозни средства. По време на теренните проучвания бяха регистрирани два прегазени дъждовника, един ливаден гушер и усойница. Вероятно най-силно е въздействието върху групата от трафика по асфалтираните пътища от гр. Банско към вътрешността на Парка, където туристическият поток е засилен дори и през летните месеци. Възможно е и засиленото присъствие на хора през този период да оказва негативно въздействие - безпокойство върху усойницата.

Потенциални заплахи от антропогенен произход са също унищожаване на отделни екземпляри от туристи, зарибяване на езерата, пожари, прекомерната паша на домашни животни.

Установени:

1. Трафик - смъртност
2. Туризъм - безпокойство

Потенциални:

1. Туризъм - смъртност
2. Зарибяване - смъртност
3. Пожари - смъртност, увреждане на местообитания
4. Прекомерна паша - увреждане на местообитания

Естествени:

1. Климатични промени
2. Пожари